

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

נושא השבוע: שמחה

פרשת
ביריתבואמבית
שבט טיש

משבח

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

"השמחה היא עקר גדול בעבודת השם", כפי שכותב הרמח"ל ב"מסלת ישרים", וכן כתב רבי חיים ויטאל ב"שערי קדשה", שתקנו יסוד העפר, היא השמחה התדירית בחלקו, לדעת שכל מה שנעשה מן השמים הוא רק לטובה, ויש לאדם לזרז את עצמו בתכלית השמחה בעבודת קונו, והוסיף וכתב שהעצבות גורמת למניעת העבודה ובטול עסק התורה, ואלו השמחה מוסיפה חשק לב ואהבה להתדבק בה. חז"ל הפליגו בשבח השמחה, ואמרו שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, וכן מובא באתר הקדוש, שכל עבודה שהאדם עובד אתה, צריך שתהיה בשמחת הלב, ובכך תהיה העבודה שלמה. הרמב"ם כותב, ש"השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בקו, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו, ראוי להפריע ממונו, שנאמר תחת אשר לא עבדת אתה' אלקיך בשמחה". בתורת החסידות, נחשבת השמחה לאחד מעקרונותיה החשובים והפכה לסמן הכר שלה. רבי אהרן הגדול משרליו אמר, שהעצבות אונם אינה עברה, והשמחה מאידך אינה מצוה, אולם למקום שהעצבות יכולה להביא את האדם, שום עברה לא תוכל להביאו, ולמקום שהשמחה יכולה להביאו, גם מצוה גדולה לא תביאנו. והתבטא פעם, כי כל יהודי שאינו בשמחה רק על שצוה להיות יהודי, הריהו כפוי טובה כלפי מעלה, וספן הוא לו שפיקמו לא השמיע לעצמו ברכת 'שלא עשני גוי'... ורבי נתן דוד משידלובצא היה אומר, שהשמחה היא חלק מעבודת השם, שנאמר: "עבדו אתה' בשמחה".

שני פסוקים אנו מוצאים בפרשתנו, שעוסקים במדת השמחה. בתחלת הפרשה, בפרשת הפקודים, נאמר "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך, ובהמשך נאמר "ובאו עליך כל הקללות האלה... תחת אשר לא עבדת אתה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל". ולמוד גדול יש כאן בשני פסוקים אלו, שכן בשניהם נאמרה תבת 'כל', אלא שבפעם בפרשת הפקודים שמח האדם בחלקו שלו, והוא שמח בכל הטוב שנתן לו ה', וכפי שדרשו חז"ל "אין טוב אלא תורה"; הרי שבהמשך מדבר על מי שלא עבד אתה' בשמחה למרות שהיה לו 'רב כל', אולם עדין לא היה שבע רצון ולא שמח בחלקו, וכאשר הוא שרוי בעצבות ובחסר ספוק, הוא בא לידי עברה, וסופו שבאות עליו כל הקללות האלה, רחמנא לצלן. וכעין זה פרש רבי איתמר מקונסקויל בעל "משמרת איתמר": אימתי ראוי לו לאדם לשמח? "ושמחת" - בשעה שפאמין שכל מה דעביד רחמנא, לטב עביד, "בכל הטוב".

הרבי ר' זושא מאנפולי הסביר את הפסוק בתהלים: "האזעים בדמעה בונה יצורו, הלוח ילך ובכה נשא משוך הארע, בא יבוא בונה נשא אלמתי", ובאר כך: ישנן שתי דרכים בעבודת ה'. יש שעובדים אותו מתוך בכי ודמעה, מתוך צער על גלות השכינה, ותמיד הולכים בהרגשה של פבדות ויגון, והכל נעשה מתוך יראת שמים ופחד מעברה. ולעומת זאת, יש דרך נוספת של עבודה ה', מתוך שמחה וגילה, מתוך דבקות והתרומוות הרוח, כאשר האדם שמח לעבד את בוראו ולעשות את רצונו בהתלהבות ובחשק. המשיך רבי זושא ואמר: כל מי שהולך בשתי דרכים אלו, אין ספק שיקבל שכר גדול על עבודת ה', על למוד התורה ועל עשיית המצוות שעושה, בין אם זה מתוך יראת פחד, ובין אם זה מתוך אהבה ושמחה. אולם הבדל גדול יש בגדל השכר של האדם שהולך בשתי דרכים אלו בעבודת ה'. הראשון, שעבד את הבורא מתוך בכי ודמעה, עליו נאמר בפסוק זה: "הלוח ילך ובכה נשא משוך הארע", את שכרו יקבל רק כמי שמושו את הארע, כאחד שמחזיק זרעים קטנים בידיו והוא מקבל שכר קטן על עבודתו שעשה, ויותר לא מקבל מעבר לכו. לעומתו, האדם שעבד אתה' מתוך שמחה והתלהבות, על אדם כזה אומר דוד המלך בפסוק: "בא יבוא בונה נשא אלמתי", אדם שהולך בונה ובשמחה וכן עובד אתה', הוא נושא אלמוות שהן חבילות גדולות ומלאות בשכר גדול לאין ערוך, כדמורה על עבודתו הגדולה מתוך שמחה וגילה.

מדוע כה גדול עניו שלמי שאינו עובד אתה' בשמחה ובטוב לבב, עד שהוא נענש בצ"ח קללות המובאות בפרשה? מבאר בעל "פני יוסף" את הדבר, עלפי המובא בשם הגר"א מוילנא לחלק בין ששון לשמחה, שהששון הוא על דבר שפבר ארע והיה, והשמחה היא על שם העתיד, שהוא יושב ומצפה ובטוח לקראת העתיד הטוב, ולכן נאמר "ישישו וישמחו בה כל מבקשי", דהינו כל מבקשי ה' יהיו ששים על העבר וגם ישמחו על העתיד. ולכן מדק פאן בפסוק "תחת אשר לא עבדת אתה' אלקיך בשמחה", כי יתכן שעבדת אותו מתוך ששון, דהינו מתוך הודיה על העבר, אולם לא מתוך שמחה לקראת העתיד, ויש פאן אפוא חסר בטחון ואמונה בה, שכן אלו היה בעל אמונה ובטחון, היה מגיע לדגת השמחה ולא רק לדגת הששון, והיה סמוך ובטוח בקב"ה שיגמל עמו חסדים טובים. ומפני כך נאמר בבכורים: "ושמחת בכל הטוב" בלשון שמחה ולא בלשון ששון, מפני שאת הבכורים הרי מפרישים בפרות הראשונים, עוד בטרם גדלו פלי הפרות פראוי, וכבר אז שמח האדם ומודה לקב"ה, אף על פי שאינו יודע כיצד יצא כל יבול השדה, מפני שהוא סמוך ובטוח בקב"ה שייטיב עמו תמיד. ולכן נאמר: "וצדיקים ישמחו ועלצו לפני אלקים וישישו בשמחה", דהינו שיכניסו את הששון בשמחה, וישמחו על שם העתיד באותה מדה שהיו ששים בהודיה על העבר.

"כי בשמחה תצאו" - עלידי השמחה זוכים
ליצאת מפלי הצרות ולהמתיק הדינים
ובלי הקטרוגים. וכן נרמז בפסוק
"ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה"
עלידי השמחה, מניסים את המקטרוגים
ומבריחים את היגון והאנחה.
(רבי משה לייב מסאסוב)

נמשל

למה הדבר דומה

בשדה, והעביר את זמנו בין פתלי ביתו. זיק נצת בעיניו לשמע דברי הכרוז, ומשאת נפשו החביה במסתרי נפשו, לזכות לראות את המלך לעת זקנתו ולקבל מידי תשורה מתוך הוקרה, הציגה את דמיונו והפיקה בו כחות מחדשים. פעמים רבות היה חולם כיצד הוא יוצא מכפרו הנדח, נוסע עד עיר המלוכה הגדולה, ושם זוכה להכנס אל הטורקלין פנימה, ומתמלא שמחה וגיל על זכותו לראות את המלך האהוב. "הפעם, זוהי הזדמנות פז בשבילי", הרהר הזקן בלבו, "למשש את משאת נפשי", אולם הוא לא גלה לאיש את מחשבותיו, שכן חשש שמא יהיה ללעג וקלס בעיניהם. אף אחד מכפרי המקום, לא הבין מהיכן נחה רוח הנעורים על הכפרי הזקן, ומהיכן הוא שואב את כוחותיו הבלתי נדלים. היה נראה כאלו הוא השיל מעליו בבית אחת עשרות שנים, וחזר להיות עלם צעיר ומלא מרץ ואון. הזקן לא בחל בשום עבודה, החל מחרישה ונכוש עשבים שוטים, וכלה בסחינת חטים ברחים ובקטיף פירות האילן, ועבד במרץ רב שהפליאה את הסובבים.

לאט לאט התגלה סודו של הזקן, וכלם ידעו על תשוקתו הנסתרת לבקר את המלך, אולם רבים פקפקו ביכולתו והטילו ספק אם יצליח לעמוד בפשימה הקשה שנטל על עצמו. "אין ספק" אמרו הספקנים בלעג, "כי בעוד כמה ימים, תדענו התלהבותו הגדולה והוא יחזר שוב לרביץ באפס מעש בחצר ביתו", אולם תחזיתם הקודרת התבדתה. מיום ליום הלך הזקן ונעשה פעיל ונמרץ יותר, וכאשר הסתיימה העונה ושליחי המלך הגיעו לבדק את פמיות היצור לעמת העונה שקדמה לה, התברר כי הזקן היה היחיד שהצליח להפיק יבול נאה ומכבד, בזכותו מרצו הרב. לא עברו ימים מרבים, ואל ביתו של הזקן הגיעה הזמנה מלכותית מפארת, בה התבקש להופיע במועד נקוב בבית המלוכה, בצרור סכום נכבד להוצאות רכישת בגדים הולמים ודמי הנסיעה. כל בני הכפר לוו את הכפרי הזקן ביציאתו מן הכפר, וכאשר שב לאחר חידשים ארכים, לא היה נתן כמעט להפירו. קומתו כאלו הזדקפה, עיניו היו מאירות ומחיוכות, וכל כולו שופע שמחה ועליצות יתרה. "ספר לנו את קורותיך", בקשו כלם, והזקן נעתר וספר בפרוטרוט את מסעו הארוך, ובעקרו את פגישתו המרתקת עם המלך.

כלם הביטו בו בעינים מקנאות, ולבסוף שאלו: "איזו מתנה קבלת מהמלך?" והזקן הביט בהם בבזלזול: "איזו חשיבות יש פאן לערוך המתנה וגובה השווי שלה? האמינו לי שאף לא בדקתי ולא חקרתי את ערכה של המתנה שקבלתי, כי עצם הדבר שאכתי לקבל מתנה מידי של המלך האהוב, שווה בעיני יותר מכל כספי העולם, ולדבר זה אין ערוך ושוי כלל וכל הון לא ישווה לו".

הנמשל

במשל נכלא זה, משתמש רבי שלמה מרדומסק בעל "תפארת שלמה", כדי לבאר את הפסוק שבפרשתנו: "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך". מדוע צריך אתה לשמח בכל הטוב? מפני "אשר נתן לך ה' אלקיך", משום שהקב"ה בעצמו הוא הנותן לך טובה זו, וכמה עליך לשמח משום כן...

השלוה שהיתה נסוכה על פני הכפר כלו, הופרה בבת אחת. פרסות הסוסים נשמעו למרחוק, שקשוק אופני העגלות החרידו את השקט והדומיה, והכפריים כלם נשאו את עיניהם בביתה. לנגד עיניהם התגלתה חבורת רוכבים, אשר הדהירו את סוסיהם האבירים בסוכם על מרפבה מפארת שנסעה ביניהם. בפאתי הכפר עצרו הסוסים בבית אחת את מרוצם, ומפיהם נשמעה צניפה רמה שסמנה את עצירתם. "הקשיבו, הקשיבו!" נשמע קולו של הכרוז המלכותי שעמד על מדרגות המרפבה, ותוך זמן קצר התאספו כל בני הכפר לשמע את ההודעה המלכותית. "המלך החליט להקציב פרסים ותשורות יקרות ערך, לכלמי שיתאמץ להגדיל את תפוקת המשק והיבול שלו, ויגדיל בכך את ההכנסות למדינה כלה". כלם הביטו זה על זה בחסר הבנה, והכרוז שהבין כי לפניו עומדים אפרים נבגרים, החל להסביר בפרוטרוט את בקשתו של המלך. "כידוע לכם", פתח ואמר במתנינות, "כי ארצנו הגדולה אינה יכולה להתקיים ללא הזרמת משאבים מאוצר המלוכה. אולם גם אוצר זה אינו בלתי מגבל, ויש לדאוג כל העת לכספים רבים, כדי לכלכל את ההוצאות הרבות של בית המלוכה והמדינה כלה. חלק חשוב וגדול מהכנסות אלו, מבסס על עבודות השדה ותצרכת המשק של בני הכפרים במדינה, ומההכנסות של מכירת הפזון והיבול שלכם, מתפרנסים כל בני המדינה יחד עמכם. ומכיון שהמלך מבקש להגדיל את ההכנסות ולהעשיר את קופת המלוכה, הוא מבקש מכם אפוא להתאמץ ולהשתדל יותר ממה שהייתם רגילים עדיפה, ולהגדיל את קצב היצור והתפוקה שלכם". הסבירו הברורים נקלטו הפעם באוזני הכפריים, והללו נענעו את ראשם במרץ, אולם התקשו עדן להבין. "איזו תמורה נקבל על כך?" שאלו, ושליחו של המלך נענה ואמר: "ראשית, דומני שגם אלו המלך לא היה מעניק לכם שכר על דרישתו, הייתם רואים לעצמכם זכות לעשות זאת. שכן המלך הוא כידוע מלך חסד, והוא אהוב על כל אזרחי המדינה, וכנראה גם אתם מחבבים אותו ומעריצים את שמו. אולם, שונו מתנות הוא המלך, ואינו חפץ חלילה במתנות חנם. הבטחתו נתונה לכם אפוא, שכלמי שיוכיח את אהבתו כלפי המלך, וישקיע את כל כוחותיו להגדלת היצור, יבוא על שכרו כיד המלך". כאן עצר הכרוז מעט, כדי להגביר את המפתח, ולאחר מכן המשיך והטיל לחלל האויר את הבשורה: "את השכר על העמל והטרח, יזכו אותם אזרחים שיוכיחו את אהבתם למלך, לקבל מידי של המלך בעצמו, ויזכו לבקר בהיכל ולחזות בזיו פניו מקרוב". ובעוד הכפריים נותרו עומדים המומים ונרגשים, עלו החילים במהירות על סוסיהם, ויצאו מהכפר בדהרה מהירה אל הכפרים הסמוכים.

שעה ארפה עמדו בני הכפר ושוחחו ביניהם על בקשת המלך, ובעוד חלק מצדדים לטובת הענין, הניפו רבים אחרים ידים ביאוש וטענו, כי אין להם כל תקנה להצליח למלא את רצון המלך, שכן גם כן הם מצליחים להניב רק יבול דל, וממנו הם מפרנסים בקשי ובדחוק את משפחתם. בין העומדים, היה כפרי זקן ותשוש כח, אשר מרב הפגלתו בשנים ובזקנה, כמעט ולא יצא לעבודתו

מִדָּבָר

הַלְכוֹת וְהַלְכוֹת

לְאָדָם שִׁמְלָא פִּי שְׁחוֹק בְּעוֹלָם הָאָדָם, שְׁנֵאמַר 'אִזּוּ יִמְלָא שְׁחוֹק פִּינִי. מִפְּנֵי שֶׁכָּאֲשֶׁר תְּבוֹא הַגָּאֻלָּה תִּהְיֶה הַשְּׁמִיחָה שְׁלֵמָה, וּבְעוֹלָם הָאָדָם עֲלֹל הַשְּׁחוֹק לְהֵבִיא לִידֵי קְלוּת רָאשׁ, וְלָכֵן עָקֹר הַשְּׁמִיחָה הִיא עֲנִיָּה פְּנִימִי שְׁבִלָב. (הַשְּׁמִיחָה)

• בְּשִׁבְתוֹת וּבְמוֹעֲדִים יֵשׁ לְהוֹסִיף שְׁמִיחָה וְתִרְה, שְׁנֵאמַר "וְקָרָאתָ לְשִׁבְתְּ עֲנִי, אִזּוּ תִתְעַנֵּג עֲלֶיהָ", וּבְמוֹעֲדִים נֶאֱמַר "וְשִׁמְחָתָהּ בְּחֻגָּה". וְכֵן כָּתֹב בְּהַגְהוֹת מִיִּמּוֹנִי: "וּמִתּוֹךְ שְׁמִיחָה נֹחַ לוֹ לִלְמֹד וּלְהַבִּין בְּהַלְכוֹת רִגְלָה, כְּדֹאמְרֵינוּ אִין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה לֹא מִתּוֹךְ עֲצָבוֹת וְלֹא מִתּוֹךְ עֲצָלוּת אֶלָּא מִתּוֹךְ שְׁמִיחָה שְׁלִימָה, וְכֵן לְדַבֵּר תּוֹרָה."

• בַּעַת שְׁשִׁירְיָה הַשְּׁמִיחָה בְּלִבּוֹ שֶׁל־הָאָדָם, יוֹדֶה לְקַבֵּל אֲשֶׁר שְׁמִיחָה, וְיִדַּע שֶׁאִין זֶה אֶלָּא מֵעֵין הַשְּׁמִיחָה הַעֲתִידָה לְהִיט לְעִתִּיד לְבוֹא, כְּפִי שֶׁכָּתֹב הַטּוֹר: "מִנְּחַת הַחֲסִידִים אֲשֶׁר הֵשֵׁם לְנֶגְדָם תָּמִיד, וּבְכָל דְּרָכֵיהֶם יִדְעוּהוּ, בַּעַת שְׁמִיחָתָם אִזּוּ יוֹתֵר מְבָרְכִים וּמְשִׁבְחִים לְקַבֵּל אֲשֶׁר שְׁמִיחָתָם, וְיֵאמֹר בְּלִבָּבוֹ בַּעַת שְׁמִיחָתוֹ וְהִנָּאֲתוֹ, אִם כֹּף הִיא שְׁמִיחַת הָעוֹלָם הָאָדָם אֲשֶׁר הִיא הֵבֵל, כִּי יֵשׁ אַחֲרֶיהָ תּוֹגָה וְצִעֲרָה, אִם כֵּן מֶה תִּהְיֶה שְׁמִיחַת הָעוֹלָם הַבָּא הַתָּמִידִית שֶׁאִין אַחֲרֶיהָ תּוֹגָה. וְיִתְפַּלֵּל לְקַבֵּל הַשְּׁמִיחָה לְבוֹ לְעַבְדּוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ בְּלִבָּב שְׁלֵם, וְשִׁשְׁמִיחָתוֹ שְׁמִיחַת עוֹלָם, וְיִזְכְּנוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא לְאוֹר בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים."

• עַל־יְדֵי הַשְּׁמִיחָה, מְצַלִּיחַ הָאָדָם בְּכָל־דְּרָכָיו, וְלִבּוֹ שְׁמִיחָה וּמִלָּא אֶהְבֵּת ה', וְנִפְשׁוֹ קְשׁוּרָה אֵלָיו בְּגִיל, וּמְגִלִּים לוֹ רְזִים וְחִדּוּשִׁים שְׁלִימִים. וְכֵן נִדְרֵשׁ הַפְּסִקָה: "מִשְׁכָּנִי אַחֲרֶיהָ נְרוּצָה הִבִּיאֵנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נְגִילָה וְנִשְׁמִיחָה בְּךָ" - בְּתַחֲלָה מִתְקַשֶּׁה הָאָדָם בְּעִבּוּדֵי הַשֵּׁם, וְהוּא בִּגְדָר שֶׁל 'מִשְׁכָּנִי', שֶׁצָּרִיךְ לְמַשֵּׁן אֶת־עַצְמוֹ בְּכַח, אוֹלָם לְאַחֵר מִכֵּן זֹכֶה לְ"אַחֲרֶיהָ נְרוּצָה", וְעוֹבֵד אֶת־ה' בְּשְׁמִיחָה וּבְהִתְרוֹמְמוֹת שֶׁל־מִצְוָה, וְהוּא בֹא לִידֵי "הִבִּיאֵנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו", לְחַמְשִׁים שְׁעָרֵי בִינָה, וְאִזּוּ "נְגִילָה וְנִשְׁמִיחָה בְּךָ". (אוֹרוֹחוֹת צְדִיקִים)

• מִצְוָה גְּדוֹלָה לְהִיט בְּשְׁמִיחָה תָּמִיד, לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִתְרַחֵק מֵעֲצָבוֹת וְהַפְּרָה שְׁחֵרָה. (לְקוּטֵי מוֹהַר"ן)

• לְצִינּוֹת אֶסְנִיָּה, חוּץ מִלְצִינּוֹת עֲבוּדָה זָרָה. (מִסְכַּת סְנֵהדְרִין)

• "שֶׁקֶר שִׁנְאֵתִי וְאֶתְעַבֶּה תּוֹרָתְךָ אֶהְבֵּתִי". שֶׁקֶר רָאשֵׁי תְבוֹת שְׁחוֹק קְלוּת רָאשׁ, וְאֶתְעַבֶּה - צָרִיךְ לְתַעֵב אֹתָם וּלְהִתְרַחֵק מֵהֶם, וְעַל־יְדֵי זֶה "תּוֹרָתְךָ אֶהְבֵּתִי", כִּי אִי־אֶפְשָׁר לְהִיט שְׁנִיָּהם יַחַד. (הַחֲתָם סוֹפֵר)

• הַרְמַב"ם הִפְלִיג בְּחִשְׁבוֹת הַשְּׁמִיחָה, וְכָתֹב: "הַשְּׁמִיחָה שִׁשְׁמִיחָה הָאָדָם בְּעִשְׂתֵּי הַמִּצְוָה וּבְאֶהְבֵּת הָאֵל שְׁצִוָּה בְּהוֹן, עֲבוּדָה גְּדוֹלָה הִיא", אוֹלָם הַזְּהִיר וְאָמַר: "הַשְּׁכָרוֹת וְהַשְּׁחוֹק הַרְבֵּה וְקְלוּת הָרָאשׁ, אִינָה שְׁמִיחָה אֶלָּא הוֹלָלוֹת וְסִכְלוּת, וְאִי אֶפְשָׁר לְעַבֵּד אֶת־ה' לֹא מִתּוֹךְ שְׁחוֹק וְלֹא מִתּוֹךְ קְלוּת רָאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ שְׁכָרוֹת". (הַרְמַב"ם)

• וְכֵן כָּתֹב בְּהַלְכוֹת דְּעוֹת: "לֹא יֵהָא אָדָם בְּעַל שְׁחוֹק וּמִהֲתַלּוֹת, וְלֹא עֲצָב וְאוֹנוֹן, אֶלָּא שְׁמִיחָה, וְלֹא פְרוּץ בְּשְׁחוֹק". וְכֵן כָּתֹב רַבִּי יְהוּדָה הַחֲסִיד: "לֹא יִהְיֶה בְּעַל דְּבָרִים וְלֹא הַתּוֹל וְלֹא שְׁחוֹק, כִּי שְׁחוֹק וְקְלוּת רָאשׁ מְרַגְלִים אָדָם לְעִירוֹה, לְפִיכָךְ לֹא יִהְיֶה פְרוּץ בְּשְׁחוֹק, וְלֹא יִהְיֶה עֲצָב וּמִתְאַבֵּל, אֶלָּא מְקַבֵּל כָּל־אָדָם בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת". וְכָבֵר אֲמָרוֹ צְדִיקִים, שֶׁהִבְדִּיל דֵּק יֵשׁ בֵּין שְׁמִיחָה הַמְתַּרְת לְבִין הַלְצִנּוֹת הָאֶסְנִיָּה, וְצָרִיךְ הָאָדָם לְשַׁקֵּל בְּדַעְתּוֹ בְּיָשׁוּב הַדַּעַת, שֶׁלֹּא יְבוֹא חֲלִילָה לְלִצְנוּת וּפְרִיקָת עַל־

• בְּיוֹתֵר צָרִיךְ לְשַׁמֵּחַ בְּעִשְׂתֵּי הַמִּצְוֹת, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר "עַבְדּוֹ אֶת־ה' בְּשְׁמִיחָה, בְּאוֹ לְפָנָיו בְּרִנָּה", וְיִתְפַּלֵּל אֵלָּה "שִׁיִּיחָה לְשְׁמִיחָה. וְכֵן כָּתֹב הַרְמַב"ם: הַשְּׁמִיחָה שִׁשְׁמִיחָה אָדָם בְּעִשְׂתֵּי הַמִּצְוָה וּבְאֶהְבֵּת הַקָּל שְׁצִוָּה בְּהוֹן, עֲבוּדָה גְּדוֹלָה הִיא. וְאִין הַגְּדוֹלָה וְהַכְּבוֹד אֶלָּא לְשְׁמִיחָה לְפָנֵי ה', שְׁנֵאמַר 'הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּנֵי וּמִכְרַפֵּר לְפָנֵי ה'."

• וְאִם בָּאָה מִצְוָה לִידָךְ שֶׁלֹּא בְּכוֹנֵה, תִּשְׁמַח וְתִתֵּן שִׁבְחַת וְהוֹדָתָה לְקַבֵּל ה' שֶׁאֵנָה אוֹתָהּ לִידָךְ לְעִשְׂוֹתָהּ. (סִפְרֵי חֲסִידִים)

• וְכֵן צָרִיךְ לְשַׁמֵּחַ בְּשְׁעוֹמְדִים לְהִתְפַּלֵּל, עַל־כֵּן שֶׁאֵתָּה זֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל לְאֵלִים שֶׁאִין פִּיִּצָּא בּוֹ. (מִסִּילַת יִשְׂרָאֵל)

• כָּל הָעוֹשֶׂה הַמִּצְוֹת בְּשְׁמִיחָה, יֵשׁ לוֹ שֶׁכֶּר אֶלָּף יְדוֹת מִמֵּי שְׁהַמִּצְוֹת עָלָיו לְמִשְׁאֵל. (אוֹרוֹחוֹת צְדִיקִים)

• בְּעִשְׂתֵּי הַתְּשׁוּבָה, צָרִיךְ לְהִיט בְּלִבּ נִשְׁבֵּר וְלֹא בְּעִצְבוּת, אֶלָּא לְצַרֵּף לָהּ אֶת הַשְּׁמִיחָה בְּחֶסֶד ה' וּבְשִׁחוֹן בְּמִחִילָתוֹ, כִּי לֵב נִשְׁבֵּר אִינוֹ עֲצָבוֹת. (שִׁחוֹת הַר"ן)

• אִף הַתְּשׁוּבָה הִיא אַחַת מִמִּצְוֹת הַתּוֹרָה, וְאִף אוֹתָהּ יֵשׁ לְעִשְׂוֹת בְּשְׁמִיחָה. (רַבִּי שְׁלֹמֹה מֵרַדּוּמִסְק)

• מִהֲטָעִיּוֹת הַמְּפָרְסְמוֹת, כִּי הָעֵסֶק בְּמוֹסָר גּוֹרֵם לְעִצְבוּת. כִּי הָרוּאָה תָּמִיד נִגְעִי נִפְשׁוֹ, רְחוּק מִהֲרַגְשַׁת שְׁמִיחָה וְאֲשֶׁר, אוֹלָם אֶצֶל רַבִּי יִרְחֵם מִמִּיר הִיָּה הַמוֹסָר וְהָאֲשֶׁר פְּרוּכִים בְּתוֹךְ חַיִּים. (אֲדָם בִּיקֹר)

• מִצְוָה לְשַׁמֵּחַ חֲתָן וְכֻלָּה, אוֹלָם כְּבֹר אֲמָרוֹ חֲז"ל שֶׁאֶסְסוֹר

מתבבל

אמרות ופתגמים

ועצבות. העצבות גורמת למניעת העבודה ובטול התורה, השמחה מוסיפה חשק לב ואהבה להתדבק בו. (רבי חיים ויטאל)

• בבחנה שלי-השמחה לעורר שמחה למעלה בבבול, והיא מבטלת הדינים, כי באור פני מלך חיים. (בעל התניא)

• שלשה דברים למדתי מתינוק, לעולם אינו יושב בטל, בבואו לבקש דבר מאביו הוא גועה בבכי, וכשמתמלא חפצו הוא שמח ואין בו עצבות. (רבי זושא מאניפולי)

• רבנו האריז"ל גלה סודו, שמה שזכה להשגת חכמה נפלאה והשגת רוח הקודש, הכל היה בשביל שהיה שמח שמחה רבה בעסקו בתורה ובקניו שום מצוה, יותר ממוצא שכל רב, נמצא ששכר שמחה של מצוה - מצוה. (פלא יועץ)

• תכלית שלמות שלי-אדם המעלה, הוא להיות דבוק בה' מתוך שמחה שלי-מצוה. (הנצי"ב מוולוז'ין)

• "ונתתי משכני בתוככם ולא-תגעל נפשי אתכם", אם תכניסו בכם את-השמחה, לא תמאס הנפש, החלק האלקי שבהם. (רבי זושא מאניפולי)

• שמעתי ממורי המגיד ממזריטש בשם הבעל-שם-טוב, כי כאשר ראשי הדור הם בשמחה, הם מעוררים שמחה לכל-העולם. (דברות שלמה)

• מפני מה יש לנו להתעצב ולהתרגז על הכלי העולם? הרי כל העולם כלו לא שוה אפלו אנהא אחת, ולכן צריכים להיות בשמחה כל החיים. (רבי מנחם מענדל מקוצנץ)

• טעם השמחה התמידית שיש לאיש ישראל, מה שנוצר יהודי ונטע תוך מטע ה' להתפאר זרע יעקב, דיו שמחה שאין עצב עמה ואין שום דבר חוצץ ומעכב בעד שמחה זו, מה שזכה להיות לו חלק באלקים חיים. (רבי צדוק הכהן מלובלין)

• "ועתה אל-תעצבו", אין ועתה אלא תשובה, עשו תשובה מתוך שמחה ולא מתוך עצבות. (אהבת ישראל)

• ישים לנגד עיניו לקנות הקנין האחד האמתי העקרי, לעשות רצון קונו. דבר זה בלבד, יספיק לו להיות שמח שמחה שלמה אמיתית. (רבי אשר פריינד)

• ושבחתי אני את-השמחה - זו שמחה של מצוה, ולשמחה מה-זה עשה - זו שמחה שאינה של מצוה. (מסכת שבת)

• וראיתי כי אין טוב מאשר ישמח האדם במעשיו כיהוא חלקו. (קהלת)

• אין השכינה שורה אלא מתוך דבר שמחה של-מצוה, שנאמר "ועתה קחיו-לי מנגן והיה מנגן ותהי עליו יד-ה'". (מסכת שבת)

• אין הנבואה שורה, לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות, אלא מתוך דבר שמחה. (מדרש הגדול)

• השמחה באה לאדם מחמת רב שלוה בלבו, בלי פגע רע. ואדם המשיג תאוותו ולא יארגע לו דבר המעצב אותו, והיה שמח תדיר, ויאוורו פניו, ויזו מבהיק, וגופו בריא, ואין זקנה ממהרת לבוא עליו, שנאמר 'לב שמח ייטב גהו'. (אורחות צדיקים)

• תקון היצר, שהיה האדם עליו וקש בעבודת ה', אור ישראל

• אמר רבי-יהודה אמר שמואל, מנין לעקר שירה מן התורה? שנאמר 'ושרת בשם ה' אלקיך' איזו שרות שבשם? הוי אומר זו שירה. רבי-מנא אמר מהבא, 'תחת אשר לא עבדת אתה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, איזו היא עבודה שבשמחה וטוב לבב? הוי אומר זו שירה. (מסכת ערכין)

• כלי-האומר שירה בעולם הזה זוכה ואומרה לעולם הבא, שנאמר 'אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה'. (מסכת סנהדרין)

• מה-טוב ומה-נעים שישמח ישראל בעושיו שמחה של-מצוה, על כל מצוה ומצוה שעושה יגיל וישמח יותר ויותר ממוצא שכל רב, ובפרט בשבתות ובמועדים, בפתוח אז תתענג עליה' וכתוב 'ושמחת בחגך', ובפרט בשעת עבודת התפלה, צריך לשמח שמחה רבה, דכתיב 'תחת אשר לא עבדת אתה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל'. (פלא יועץ)

• העצבות מביאה לכל מיני חלאים רעים חליה, ולכן יש להתפלל לפני ה' יתברך שלא לפל בעצבות, ורק האמונה מביאה לידי שמחת הנפש ורפואת הגוף. (הבעש"ט)

• שרשי העבירות הם גאון ותאוה, שיחה אסורה

שלי-זהב בראש כל מנורה ומנורה, וארבעה סלמות סמוך להם, וארבעה פרחי כהנה עולים על-הסלם ובידיהם כדי שמן של מאה ועשרים לג, ומלאו את כל-הספלים בשמן ובהם פתילות ממכנסים כהנים, ולא היתה חצר בירושלים שלא היתה מאירה מאור בית השואבה, מפני שהמנורות היו גבוהות חמשים אמה. חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים לפניהם באבוקות של-אור שבידיהם, ואומרים לפניהם דברי שירות ותשבחות, והלויים בכנורות ובנבלים ובחצוצרות ובכל כלי שיר בלי מספר, ועמדו על חמש עשרה המעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים, כנגד חמשה עשר פרקי שיר המעלות שבספר תהלים. וכשהיה הלל הגון שמח בשמחת בית השואבה, היה מזוהר שלא יחטאו בשמחה כדי שלא תסתלק השכינה. ועל רבי שמעון בן-גמליאל מספר, שהיה נוטל שמונה אבוקות של-אור בידו האחת, וזרקם כלפי מעלה וזרק אחת

ומקבל אחת, ואין אחת מהן נוגעת בחברתה, וכשהיה משתחוה היה נועץ אגודליו בארץ ושוחה ונושק את-הרצפה, כדי לקיים מה שנאמר 'כי רצו עבדיך את-אבניך', ואין כל בריה יכולה לעשות כן. וכך היו שמחים כל-הלילה במשך שבעת ימי החג, עד שלא ראו שנה בעיניהם, ואמר רבי יהושע בן-לוי: למה נקרא בית-שואבה? מפני שמרב השמחה היו שואבים שם רוח הקודש, שנאמר "ושאבתם מים בששון מפעניי הישועה". (מסכת סוכה)

פעם אמר רבי עולא: כאשר תבוא לבבל, שאל בשלומי של רבי-ברנא במעמד כל-בני החבורה, מפני שהוא אדם גדול ושמח במצות. פעם אחת סמוך גאלה לתפלה, דהינו שבת-תפלתו הסמיך את פרשת "גאל ישראל" לתפלת שמונה עשרה, ובגלל זה לא הפסיק כל-אותו היום מלשמח ולגיל. (מסכת ברכות)

מספר

ספורי צדיקים

הרבי ר' שמחה בונים מפשיסחא דרש את הפסוק "כי בשמחה תצאו" ואמר: כשהאדם נמצא בשמחה, יכול הוא להחליץ מפל צרה, ועל ידי השמחה יצא מן המצר לרחוק. והוסיף: "הייתי פעם בעיר דנציג וראיתי שבאמת נכון הדבר, ועל ידי השמחה אפשר להחליץ מפל צרה. יום אחד, עברתי שם ליד הנהר הגדול וראיתי אדם שטובע בנהר והגלים הגדולים סוחפים אותו בנהר האורם. אנשים עמדו והביטו ולא ידעו מה לעשות כדי להצילו, וגם אני ראיתי כיצד האיש כבר מתאושש מעצמו, מוריד את ידיו ונכנע לים. עוד רגע והוא כבר טובע, ואז צעקתי לו: 'כשתטבע בים פנימה, הרי תפגש שם ודאי את הלונותן, מסור לו דרישת שלום ממני...' האיש שמע את דברי ופתאום ראיתי חיך גדול על פניו למשמע דברי החידוד שלי. מיד הוא התגבר עליאושו, החל להאבק שוב בכחות מחדשים בגלים השוצפים, וראה זה פלא, לאחר דקות מספר הגיע אל החוף ונצל ממות לחיים..." (תולדותיו)

יהודי אחד הגיע פעם אל רבי יצחק מנסכיז, ופניו עצובים ומדאגים. "מה קרה לך?" שאל הצדיק, והאיש השיב: "הכנתי חטים שמורים למצות, ואולם גשמים הרטיבו את החטים ואין לי עכשו חטים שמורים משעת הקצירה. אאלץ אפוא לקנות מצות פשוטות לפסח ולא מהדרות". אמר לו הצדיק: "מצה שמורה, אינה אלא מצה מדרבנן. ואולם לשמח ביום טוב זו מצה מדאורייתא, טוב יותר שתאכל מצה פשוטה בשמחה, מאשר לאכל מצה שמורה מתוך עצבות." (לב דוד)

שבת אחת לפני התפלה, שחקו כמה ילדים שפאו עם אבותיהם להתפלל במקצתו של הגר"ז מבריסק, והיו מקפצים, רוקדים ושומרים. אמר אחד הנוכחים: "ראו נא כמה שמחה נסוכם על פני הילדים, מפני שאינם יודעים דאגה וטרדה מהי". שמע זאת הרב ואמר: "לא זו הסבה, אלא הקב"ה פרא את האדם בטבע השמחה והספוק, ולכן הילדים שמחים, ואולם ככל שגדל האדם, באות המדות הרעות ומקלקלות את שמחתו הטבעית." (עבודות והנהגות)

צעיר לימים היה רבי מנחם מנדל מרימינוב כשהחל לנסע אל העיר לייז'נסק, כדי להסתופף בצלו של הרבי רבי אלימלך מליז'נסק. לא הייתה בידו פרוטה להוצאות הדרך, ולבושו גם היה דל ופשוט, החורף קשה והקר חודר לעצמות. השכיר עצמו רבי מנדל לשמש פעוזר לעגלון, ותפקידו יהיה לשמור על העגלה והסוסים פשהם נחים בדרך. שלג ירד ללא הפוגות והנסיעה הייתה קשה מנשא. בדרך נכנסו הנוסעים לאכסניה שהייתה על אים הדרך, כדי להתחמם מעט ולסעד את לבם עד שהסופה תרגע קצת, ורבי מנדל נותר בחוץ במקעילו הדק ובגליו הקרועות כשהוא רועד מקור. התהלך בריצה קלה כשהוא משפשף את ידיו לבל יקפאו, והוא רוקד ושר מתוך שמחה: "תהלה לבוירא העולם ששר לי, ברוך השם שרעב אני..." לפתע הגיעה עגלה נוספת אל האכסניה

אדם אחד, שלא היה רגיל לשמח ולרקד בכל שמחה של מצוה, בשבתות ובמועדים, התפלא פעם לראות חסידים רוקדים ומזמרים בשמחה פנימית אמתית, והלך לשאל את רבי חנוך גד מפילץ: "מדוע מרבים החסידים לרקד בכל עת מצא? והלא מצפים אנו לביאת המשיח שיבוא בכל עת, ואפשר להשאיר את הרקודים לימות המשיח ולא לרקד עכשו בימי הגלות הקרה?" חנה הרבי ואמר: "מדוע מצפים הפנהנים ללמוד היום את הלכות עבודת הקרבנות בבית המקדש? והרי אין בית המקדש עומד על תלו! אלא מה, צריכים הם להתכונן ולדעת כיצד להקריב קרבנות, וללמוד את כל ההלכות כיצד לשרת בקדש. גם החסידים צריכים לרקד עכשו בגלות, כדי שיכלו להתרגל וללמוד את מלאכת השמחה והרקודים לימות המשיח..." (חסידים מספרים)

ה'סבא' מסלבודקא, רבי נתן צבי פינקל, היה משתדל להשרות בין התלמידים רוח טובה ואוירה של שמחה. ביחוד הגיע הדבר בעונת החגים, שאז הייתה השמחה גדולה עד מאד, אך בכל התקופות נמצאו תלמידים בעלי קולות ערבים שהיו נותנים קולם בשיר ומנעימים בזמירותיהם לקל עליון. נגונים עלוים ורקודים נלהבים לא היו פוסקים מבין הישיבה ואכסניות הבחורים במשך כל הימים, ושם יצא לישיבה על השמחה היתרה של הבחורים שבה. ראש הישיבה היה מחשיב את הנגונים בחגים, עד שהיו מקרים שבמקום הקדיש לאחר התפלה, כאשר לא היה חייב שאמר קדיש, היה מצוה להתחיל לנגן נגון של שמחה ממקורות קדושים וטהורים, שמביאים את האדם לידי שמחה אמתית. וגם בימות החל במשך כל השנה, היה שרוי בישיבה מצבר רוח של חדות התורה ושמחה עלאית. ה'סבא' ראה בזה תנאי להתעוררות הלמוד והרחבת הדעת להצלחה בתורה, מתוך שמחה והתרוממות רוח, וכשהיה רואה תלמיד שהוא עצוב, היה משתדל לשמחו. (תולדותיו)

אחרי שנפטר רבי יוסף מקוצק, הכתירו חסידיו את הרב הקדוש רבי יוסף אשר זליג מסטרקוב, ולקראת ימי הפורים באו חסידים רבים לשמח עם רבם החדש בימים קדושים אלו. חסיד אחד, שעדן התקשה לשכח את רבו שהסתלק ממנו, אותו אהב ואליז היה מקשר מאד, נכנס אל הרבי החדש ושאל: "רבי! בימים מרים ועצובים אלו, כיצד אפשר להשיג קצת שמחה כדי לשמח בפורים?" השיב לו הרבי: "יהודים לומדים ומתפללים, עושים מצות ומקיימים את דצונו ה', ושקרים מבטח לעתיד לבוא. ואסור לו ליהודי לבוא ולבקש מהשם יתברך עכשו שכר על עבודתו, כי השכר מצפה לנו לעולם הבא. ואולם הלוואה קטנה, ולא מתנה, מתר לנו לבקש מה' עכשו. אם כן אפוא, פנה אל הקב"ה ובקש ממנו הלוואה קטנה של שמחה מאוצר השמחה של ימות המשיח, וכך תוכל לשמח גם עתה בגלות ובכאב..." (תורה ועבודה)

ומפנה ירדו כמה נוסעים. התפלאו האנשים לראות את רבי מנדל מרקד ומזמר בתוך הקור העז, ושאלוהו: "מה אתה שר ומזמר עכשו?" השיב לו רבי מנדל: "אני מהלל את הבורא יתברך על שאני בריא ואני מרגיש היטב את רעבונך ואת הקור העז..." "ומדוע אינך אוכל?" תמחו האנשים, ורבי מנדל השיב: "אין לי פרוטה לפרטה ואין באפשרותי לקנות לעצמי מזון". רחמו עליו האנשים, הכניסוהו אל הפנדק והעמידו במקומו שומר אחר, הושיבוהו ליד התנור המסק פדי להתחמם ונתנו לו לאכל לשבע על חשבונם. אבל רבי מנדל והודה לה' שהצילו, ולאחר מכן החל לומר: "אם לא הייתי מרקד ושר ומהלל לבורא יתברך, אז הייתי מוסיף לרעב ולקפא בקור חלילה, כמה גדולה היא אפוא השמחה שעמה יוצאים מפליצרות והיסורים בעולם הזה". (השמחה)

שאלו פעם חסידים את רבי דוד משה מטשורטקוב: הרי גם השמחה וגם היסורים שניהם באים מהשם יתברך, ושיניהם באים לאדם בהשגחה פרטית, אם כך מדוע אנשים מקבלים ברצון את השמחה, ואולם אינם יכולים לסבל את היסורים? השיב להם הרבי: "שמחה מקורה בכסא הכבוד של הקב"ה, כמו שכתוב 'עז וחדה במקומו'. אולם יסורים באים ממקום נמוך יותר בעולם העליון, ומכיון שהנשמה חצובה אף היא מתחת כסא הכבוד, לכן הנשמה רגילה יותר לסבל את השמחה שמקורה גם מכסא הכבוד, אך אינה יכולה לסבל את היסורים". (חסידים מספרים)

חסיד אחד שסבל יסורים רבים בימי חייו וצער גדול היה לו בגלל צרות שונות שבאו עליו, הגיע פעם אל רבי אברהם מפוריסוב והחל לתנות בפניו את צרותיו ואמר: "רע וזר לי, ומרוב היסורים שבאו עלי אין לי שמחה בתי, והם מביאים אותי לידי עצבות ומרה שחורה!" אמר לו הרבי: "מי אומר לך שבגלל היסורים הגעת לעצבות, דחינו שתחלה היו לך יסורים ואחר כך הגעת לעצבות? אולי זה התחיל להפוך, מפני שהיית בעצבות לכן באו עליך יסורים. שמע לעצתי והתחל להיות בשמחה כל הזמן, ואם תהיה בשמחה, יתפכו הידברים ובמקום יסורים יהיה לך רק טוב כל ימי חייך". (שם)

רבי שלמה חיים מקוידניוב ספר פעם, שאביו הצדיק הוכיחו ויסרו קשות על העצבות שלו. התפלא הבן ושאל את אביו: "הרי לקוי אני במדות גרועות ומגנות יותר מהעצבות, ויש לי דברים רבים לתקן, ומדוע מוכיח אותי אתה דוקא על העצבות ולא על שאר הדברים?" השיב לו אביו: "על כל המדות האחרות שיש לך ועליך לתקן, אני דואג, כי בטוח אני שתחזור עליהן בתשובה ותתקן את מעשיך. אולם על מדת העצבות דואג אני, מפני שיתכן שלא תשים לבך שמדה מגנה היא ויכולה להביא את האדם לידי שברון לב ולידי ירידה בעבודת ה', ויתכן שלא תחזור עליה בתשובה פראוי, ולכן מוסיף אני אותך עכשו על העצבות, כדי שתתרחק ממנה ותהיה בשמחה כל ימך!". (דברי שלום)

כמה מתפללים באחת הקהלות בהנגריה, בקשו למנות עליהם חן מפרסם, בעל קול ערב באפן מיוחד, כדי שהלה ישמש

כשליח צבור קבוע בבית הכנסת הגדול שבעיר, בשבתות ובמועדים. אולם חלק מבני הקהלה התנגדו לבחירת החן, מפני שחששו שאינו מספיק ירא שמים ולא רצו שאדם כזה ישמש אצלם כשליח צבור, שמעלה את התפלות של כל המתפללים אל השמים. מאידך, טענו המצדדים במינוי של החן, שהחן לא צריך להיות צדיק כמו הרב, ואפשר למנותו עליהם. באו שני הצדדים אל החת"ס סופר יחד עם החן, וכשהביט במבט קצר על החן פסל אותו מיד, ואמר שאינו ראוי להיות שליח צבור בישראל. תמחו כלם מדוע פסל אותו על הסף, והחת"ס סופר הסביר: "נאמר בשיר השירים, 'הראיני את מראיך השמיעני את קולך'. קדם כל צריך לראות את המראה של שליח הצבור, ואם המראה שלו היא של יהודי שאינו שומר על הכפעה של ירא שמים, זקנו איננו מגדל ובגדיו אינם כמסורת אבותינו, הרי שאין לשמח את קולו". (אוצר פתגמים ושיחות)

הרבי ממודן"ץ האריך פעם בסעדה שלישית בנגווי ערגה וכסופים, ולפתע הבחינו החסידים כי בפתח בית המדרש עומד קצין רוסי לבוש מדים והוא מאזין בתשומת לב לנגונים, עד שנפך כי הוא נמצא בהתרגשות גדולה. לאחר השבת, נכנס הקצין לחדרו של הרבי, התפרץ בבכי נרגש וספר כי נולד כיהודי למשפחה מתבוללת, וכל בני משפחתו אף המירו את דתם רחמנא לצלן חוץ ממנו. במשך השנים התנתק מיהדותו, ובשרותו בצבא התמנה למפקד התזמורת הצבאית, אבל כששמע את הנגונים הסהורים של הרבי הרגיש שקל השכבות מתקלפות מנשמתו היהודית והחליט לחזור בתשובה יחד עם כל בני משפחתו בזכות שירתו של הרבי. (לכבוד שבת)

פעם אחת, ערך ה"חזן מלובלין" שמחת נשואין לאחד מצאצאיו, והיה שרוי בשמחה גדולה מאד. מדי פעם הורה לנאספים להרבות בשמחה ורקודים יותר מהרגיל, עד שהתלמידים שאלו את רבם לשמחה מה זה עשה? הרי החתן מלא וגדוש בתורה ויראת שמים, וגם גשמיית לא חסרה לו, וגם הצד השני כמוהו, אם כך למה צריך כל כך לשמח? השיב להם החזן, כי החתן יושב ודואג כיצד ישאר זך ונקי גם להפא לאחר שנמחלו לו היום עונותיו, ולכן משמחים אותו, להראותו בזה שאם יהיה תמיד בשמחה ישאר נקי מעונות. (וישישו בשמחה)

היה רבי איציק'ל מפשוורסק מספר: פעם אחת הייתה אמו של רבי אלימלך מרודניק, חולנית מסכנת, עד שהיתה נוטה מפוש למות. באותו זמן ראו חתן וכלה שעברו שם, ומיד קרא להם רבי אלימלך ורקד לקראתם כדי לשמח חתן וכלה. עם הריקוד, הלך מצבה של אמו והשתפר, עד שפתאום הרימה האם את ראשה ואמרה: "מילא! דו האסט מיר מחיה גענוען!" (אלימלך! אתה החיית אותי מפוש). והיה אומר: "אברכים חושבים ששמחת חתן וכלה הוא דבר פעוט ורגיל, אבל צריך לדעת שהוא ענין נשגב ואבי היה מחיה מתים עלידי כך". (שיחות יקרים)

רבי בן ציון אבא שאול, היה מיוחד במדת השמחה, ובה ראה את היסוד לכל. פעם שאלו אחד בחדש אלול: "ורנו רבנו במלה אחת, מהו המפתח לעשיית תשובה?" ונענה: "שמחה, זה יביא את האדם לתשובה שלמה". את כל סביבתו היה

סוחר עמו בשמחתו, ולתלמידו היה אומר: "לעולם אל תהיו בעצבות, כי אנו למדנו תורה בשמחה והשמחה היא שמביאה את הכל". משמח היה אנשים שבאים ומאריגים עמם בדברי נעים ועדוד, והיו יוצאים ממנו כבריה חדשה. ביחוד היתה נפרת עליו שמחה יתרה בחגים ובמועדים, ונפרים היה עליו דברי חז"ל במדרש רבה: "אינו דומה אור פניו של אדם כל ימות השבוע, כמו שהוא דומה בשבת". יחד עם אימת הדין היה אומר על יום הכפורים: "כמה יש לנו לשמח על יום הכפורים, שביום זה נמחלים כל העונות", והוסיף: "דעו לכם, שאם היה צריך לשלם אפילו סכומי עתק בשביל יום-כפור אחד, הייתי עושה זאת ברצון. ואיזה חסד אפוא, עשה עמנו הקב"ה, שנתן לנו בחנם בכל שנה יום כה גדול כיום הכפורים". (האיר המזרח)

ה"אהבת ישראל" מוז'ניץ אומר פעם: "כאשר התחלתי להשיא את בני, ברכו אותי אנ"ש בברכת 'חתנה שמחה'. חשבת בלבי, שברכה זו שיוצאת מאלפי ישראל מהטיבה, הלא זו שמחה שעוברת ביום אחד ולשמחה מה-ה עשה? אך אמרתי בלבי, הרי בגמרא נאמר שהעולם הוא דומה כלו לחתנה, ואם כן כאשר מברכים אותי בחתנה שמחה, מברכים אותי בעצם שאזכר לעולם שמח, דהינו שכל חיי יהיו חיים של שמחה, ושמחתי לקבל אפוא ברכה כה חשובה". ... (קדוש ישראל)

רגיל היה סגורם של ישראל, רבי לוי יצחק מברדיטשוב לומר: "נאמר במגילת אסתר, 'ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב'. וי! מהיכן הגיעה להמן הרשע מדה חשובה כזאת, מדת השמחה? אלא שבתחלה גבר המן על מרדכי מפני שהיה שרוי בעצבות, וכאשר התהפכה הקערה ומרדכי חזר לשמחה של מצוה, גבר על המן". (קדושת לוי)

רבי זאב אייזלמן הגיע פעם בפורים דמקפין אל רבי שלמה זלמן בלון, תלמידו המובהק של ה"חפץ חיים", ורבי שלמה כפדו לשתות יין לשמחת חיים. אמר לו רבי זאב: "אצלי כבר לא פורים חיים, שכן אני מבני הפרזים ואמש היה אצלי פורים". אמר לו רבי שלמה: "נכון הוא שמצד הלכות פורים אין עליך חובה עכשו לשמח בשמחת הפורים, אולם כלל יהא בידך, אם אחיד שמח ושרוי בשמחה גדולה, גם אתה צריך לשמח עמו". ... (רבי וועלול)

בשנות השואה האזימה, כאשר יהודי העיר ברנוביץ הובלו אל מחנה הרפוז טרם יעלו על המוקד על קדוש שם שמים, היה נעם גם האדמו"ר מסלונים, רבי שלמה דוד יהושע ונברג הי"ד, ולמרות יסוריו הקשים לאחר שנותר עירי מכל-משפחתו, שמר על-הצלם היהודי שבו ועל-השמחה התמידית על-אף כל-הקשיים. והנה הגיעו ימי הפורים של שנת תש"ג, בעצומם של שנות הרעה, והרבי נכסף לצאת ברכוד יהודי טהור יחד עם חסידיו. אבל איך אפשר להוציא לפעל משימה כזו, כאשר מכל צד אורבים להם יעני הכורזחים? הבריקה במוחו המצאה מקורית. הוא פונה אל עצורי המחנה הנכריים ואומר להם: "הבה ונראה מי מאתנו מיטיב לרקוד". והגויים פותחים מיד ברכוד נכרי, גס ומגושם. ולאחר שסימו, אומרים הם לרבי: "נו, עכשו הפגינו אתם היהודים את כחכם, איש לא יפריע לכם". ואז יוצא הרבי במחול טהור יהודי יחד עם חסידיו, רקוד לכבוד השכינה הקדושה, "להודיע שכל קנין לא יבוש, ולא יכלמו לנצח כל-החוסים בך", ולהראות לנכריים את ההבדל התהומי בין הוללות נכרית בין מרצחים שפלים, לבין שמחה יהודית אמיתית וטהורה, ברצון למסר את הנשמה לבוראה בקדושה וטהרה.

(בקדושה ובגבורה)

רבי יששכר מאיר ראש ישיבת הנגב, היה סולד מאד מהתזמורות החדשות של ימינו, הן מבחינת נגוני הקצב והן מבחינת מגבירי הקול שמחרישים אזנים, והיה אומר ששירים אלו מקורם מהיערות של אפריקה. לבחורי ישיבתו היה מודיע, שבכל חתנה שגאיע וישמע תזמורת כזו, הוא יצא מיד מהאולם וישוב לביתו, כי כמה מצער הדבר להשתתף בחתנה שהיא זמן כה קדוש ומרומם, ולשיר בו נגונים שכל טמאת העולם הוא נפרת בה. וטעות היא בידי האנשים שחושבים שאם לא תהיה תזמורת כזו, אזי לא תהיה שמחה גדולה, להפך הוא הדבר, כי השמחה האמתית צריכה להיות בלב ולא רק כלפי חוץ, ועל-ידי שמחה יהודית טהורה מתרוממים כל-הפשתתפים בשמחה אמיתית. (תולדותיו)

צדיקים היו אומרים, שענין הרקודים בשעת שמחה, הוא כמו מלאכת מרקד בשבת שמפריד האכל מתוך הפסלת, וגם ברכוד מפריד הגשמיים מהנשמה עד שבא להתפשטות הגשמיים... (שיח יהודה)

ממלכה

יהודי אחד היה בעיר מינסק, שהיו לו שני בנים, אחד שמו דוד ומשנהו שמחה. ורגיל היה לומר: "אין לי מזל בשמות שנתתי לבני, שכן בני דוד אינו הולך בדרך של דוד המלך, ואילו בני שמחה הוא בעל מרה שחרה"...

שאלו פעם את הסבא מסלבודקא: "מדוע התקינו לאכל לברך 'שהחיינו' על הירשה שירש, ואלו לגבי אב המכנים את-בנו יש הנוהגים שלא לברך? והרי הדברים הפוכים, שכן האבל שרוי בצער, והאב המכנים את-בנו לברית, שמח בשמחה של-מצוה"? השיב הסבא ואמר: "דברים בפשוטם, שכן חכמים ירדו לסוף דעתו של-אדם, והתקינו הכל אחר הלב. האבל אמנם שרוי בצער, אולם לבו שמח בירשה שירש. ולעמית זאת, אב המכנים את-בנו בבריתו של אברהם אבינו, שרוי אמנם בשמחה, אך לבו דואג ומצער בצער בנו"...

מעשה ביהודי הדיוט, בן למשפחה עניה ופשוטה, שנעשה עשיר ועלה לגדלה. התחיל נוהג יוהרה בעצמו וקפץ תמיד בראש, ביאה לבעל מאה ודעה. פעם אחת שאל את-הרב, שישב בסמוך לו בבית המדרש של בית-הפנס: "מה הטעם שמזכירים נשמות ביום טוב? והרי בחג צריך האדם לשמח ולעלה, ולא לקונן ולכבות?" חיד הרב ואמר: "בשעה שהאדם שרוי בשמחה ובעליצות, מזכירים לו מי היו אבותיו, כדי שלא תזוח עכיו דעתו ולא יבוא לידי גאווה"...

ביום שמחת תורה, ראה רבי איזל חריף מסלונים כמה מפגשים רוקדים עם-התורה, והם שמחים ועליזים. "ולשמחה מה זה עשה?" תמה ושאל אותם בלשון הכתוב בקהלת, והכלו התפלאו: "מה פשר השאלה? אנו חוגגים את סיום התורה!" "מוזר מאד", משך רבי איזל בכתפיו, ואמר: "טרם התחלתם אותה וכבר אתם מסיימים"!...